UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI
FACULTAT DE CIÈNCIES JURÍDIQUES

Ensenyament de Dret 2002

Curs 2004-2005

Institucions de Dret Comunitari

(Codi: 15071016)

Curs: Segon
Segon Quadrimestre

Assignatura Troncal
Crèdits Totals: 7.5
Crèdits Teòrics: 6
Crèdits Pràctics: 1.5

Departament/s: Dret públic

Professors/s: Dr. Antoni PIGRAU SOLÉ
Sra. Susana BORRÁS PENTINAT (pràctica, grups matí i tarda)
Dr. Santiago CASTELLÁ SURRIBAS
Dr. Alfonso GONZÁLEZ BONDIA (teoria, grups matí i tarda)

Presentació:

El caràcter troncal de la matèria anomenada Institucions de Dret Comunitari Europeu és una de les novetats de la reforma dels plans d'estudi dels ensenyaments de Dret, tot i que aquesta matèria ja era objecte d'estudi a les Universitats mitjançant seminaris, cursos especials o programes de tercer cicle. Igualment, des de la perspectiva del Dret Internacional Públic acostumava a ser tractada de manera general en el programa d'aquesta assignatura.
El contingut d'aquesta assignatura es centra en l'anàlisi del marc institucional del fenomen comunitari europeu i del seu ordenament jurídic, considerant en aquest punt les seves característiques generals, els mecanismes d'elaboració de normes jurídiques i els mecanismes d'aplicació del Dret comunitari. Igualment es fa necessari tractar, de manera general, el que constitueixen els objectius de les Comunitats Europees i els principals instruments emprats per a la seva consecució. D'altra banda, el Tractat de la Unió Europea i les modificacions introduïdes pel Tractat d'Amsterdam ha significat un salt qualitatiu, que també s'analitza en el present programa, en el procés de construcció europea amb la constitució de la Unió Europea que engloba les Comunitats Europees preexistents i els mecanismes de cooperació intergovernamental de la Política Exterior i de Seguretat Comuna i de la Cooperació Policial i Judicial en matèria penal.
Queda fora del programa d'aquesta matèria l'estudi del contingut material del Dret que les Comunitats Europees han anat elaborant al llarg de la seva història i això per dues raons; la primera és la impossibilitat d'abastar-lo en el marc de la càrrega docent atribuïda a l'assignatura en el pla d'estudis; la segona deriva del fet que en la mesura que el Dret comunitari ha regulat aspectes concrets de Dret del treball, Dret mercantil o Dret financer, per citar alguns exemples, es tracta normalment en el marc dels estudis d'aquestes disciplines, sens perjudici que pugui també ser desenvolupat mitjançant assignatures optatives.

Temari:

PROGRAMA D'INSTITUCIONS DE DRET COMUNITARI EUROPEU

I. INTRODUCCIÓ A LES COMU-NITATS EUROPEES I LA UNIÓ EUROPEA.

Lliçó 1.- La creació de les Comunitats Europees. Els primers intents d'inte-gració europea. La Declaració de Robert Schumann. Els Tractats originaris. Aspectes generals de l'evolució posterior.

Lliçó 2.- Els objectius de les Comunitats Europees. Els objectius de les Comunitats Europees en els Tractats originaris. Del Mercat comú a la Unió econòmica i monetària. Els nous objectius incorporats pel Tractat de la Unió Europea i el Tractat d'Amsterdam.

Lliçó 3.- Caracterització general de l'estructura orgànica de les Comunitats Europees. Tipologia. La distribució de competèn-cies entre les institucions comunitàries. Les relacions interinstitucionals.

Lliçó 4.- La naturalesa jurídica de les Comunitats Europees. Posicions doctri-na-ls sobre la naturalesa de les Comunitats Europees. Característiques de les Comunitats Europees en tant que Organitzacions internacionals. La personalitat jurídica internacional de les

Comunitats Europees.

Lliçó 5- La Unió Europea. Antecedents. Característiques generals. Objectius. La Política Exterior i de Seguretat Comuna i la Cooperació Policial i Judicial en matèria penal. La cooperació reforçada. Els canvis introduïts pel Tractat constitucional.

Lliçó 6.- Els membres de la Unió Europea. Els membres originaris de les Comunitats Europees. L'adhesió de nous Estats membres a les Comunitats Europees. Condi-cions exigides als Estats candidats: especial referència a l'accepta-ció del cabdal comunitari. El procedi-men-t d'adhesió.

II. L'ESTRUCTURA ORGÀNICA DE LA UNIÓ EUROPEA.

Lliçó 7.- El Consell Europeu. Naturalesa. Composició i funcionament. Funcions.

Lliçó 8.- La Comissió. Composició. Organització i funcionament. Les competències de la Comissió.

Lliçó 9.- El Consell de la Unió Europea. Composició. Organització i funcionament: especial referència al Comitè de Representants Perma-nen-ts. Les competències del Consell.

Lliçó 10.- El Parlament Europeu. Composició. Organització i funcionament: especial referència als grups polítics i l'estatut dels parlamenta-ris. Les competències del Parlamen-t Europeu.

Lliçó 11.- El Tribunal de Justícia de les Comunitats Europees. Composició: els Jutges i els Advocats Genera-ls. Organització i funcionament. La competència consultiva, contenciosa i prejudicial del Tribunal. El procediment davant el Tribunal de Justícia. El Tribunal de Primera Instància de les Comunitats Europees: naturalesa, composició, funcionament i competències.

Lliçó 12.- El Tribunal de Comptes i els òrgans comunitaris. El Tribunal de comptes. Els òrgans previstos als tractats. Els òrgans creats per les institucions comunitàries.

III. L'ORDENAMENT JURÍDIC COMUNITARI.

Lliçó 13.- Les competències comunitàries. El sistema d'atribució de competències. Les relacions entre les competències comunitàries i les competències dels Estats mem-bres: la delimitació jurispruden-cial. L'exercici de les competències comunitàries.

Lliçó 14.- Caracterització de l'ordenament jurídic comunitari. L'autonomia de l'ordenament jurídic comunitari. El sistema de fonts. La jerarquia normativa.

Lliçó 15.- El dret originari. Els Tractats constitutius. Característiques. L'àmbit d'aplicació territorial i temporal. La revisió dels Tractats constitutius.

Lliçó 16.- El dret derivat. Els actes obligatoris previstos en l'article 249 del Tractat C.E.: la directiva, el reglament i la decisió. Els actes no obligato-ris. Els actes atípics.

Lliçó 17.- El procediment de creació de normes de dret derivat. L'elabora-ció de la proposta per part de la Comissió. La participació del COREPER. Les relacions entre les institucions comunitàries en l'adopció de normes: el procediment de consulta, el procediment de concertació, el procediment de cooperació, el procediment de codecisió i el procediment de dictamen conforme.

Lliçó 18.- El dret complementari. Les decisions dels representants dels governs dels Estats membres reunits en el si del Consell. Els acords internacio-na-ls celebrats en el marc de l'article 293 del Tractat C.E.

Lliçó 19.- Tractats conclosos en el marc de les relacions exteriors de les Comunitats

Europees. La competència comunitària per a concloure Tractats internacionals: la interpretació jurisprudencial. El procediment de conclusió de tractats. Tipologia.

Lliçó 20.- Els principis generals del Dret comunitari. Idees generals: l'elaboració de la jurispru-dèn-cia comunitària. Els principis generals aplicables: els princi-pis comuns als ordenaments jurídics dels Estats membres, els prin-cipis propis de l'ordenament jurídic comunitari i els principis de Dret internacional públic. Els principis generals relatius a la protecció dels drets fonamentals de la persona humana.

IV. L'APLICACIÓ DEL DRET COMUNITARI EUROPEU.

Lliçó 21.- Les relacions entre l'ordenament jurídic comunitari i els orde-naments jurídics interns. L'aplicació del Dret comuni-tari: idees generals. L'aplicabilitat immediata del Dret comunitari.

Lliçó 22.- El principi d'efecte directe. Concepte. Condicions. L'efecte directe de les disposicions dels Tractats constitutius, del dret derivat i dels acords internacionals.

Lliçó 23.- El principi de primacia. Concepte i fonament. Abast del principi de primacia. El principi de primacia i les Constitucio-ns dels Estats membres.

Lliçó 24.- L'aplicació del Dret comunitari pels òrgans dels Estats membres. El deure de col·laboració. Els principis d'autonomia institucional i procedimental. L'execució normativa i administrativa. La respon-sabilitat dels Estats membres.

Lliçó 25.- L'aplicació del Dret comunitari a Espanya. L'atribució de competències constitucionals a les organitzacions internacionals. La recepció del Dret comunitari europeu. El control de constitucionali-tat del Dret comunitari europeu: especial referència als drets fonamentals. L'article 93, paràgraf 2 de la Constitució. Els procediments interns d'aplicació del Dret- comunita-ri: el procedi-ment legislatiu i executiu.

Lliçó 26.- Les Comunitats Autònomes i el Dret comunitari. La complexitat de l'ordenament jurídic espanyol: a) la participació de les Comuni-tats Autònomes en la formació de la posició espanyola; b) l'apli-cació del Dret comunitari per les Comunitats Autònomes. El control del compliment del Dret comuni-tari: meca-nismes constitucio-nals.

V. EL CONTROL DE L'APLICACIÓ DEL DRET COMUNITARI.

Lliçó 27.- El control de l'aplicació del Dret comunitari per la Comissió. Atribucio-ns de la Comissió. Modalitats de control: a) sobre els Estats mem-bres; b) sobre els agents econòmics. Les sancions per l'incompliment del Dret- comunitari.

Lliçó 28.- El control de l'aplicació del Dret comunitari pel Tribu-nal de Justícia (I). El recurs d'anul·lació: a) actes susceptibles d'ésser anul·lats; b) supòsits; c) legitimació activa; d) efectes. L'excepció d'il·legalitat. El recurs per omissió: a) supòsits; b) la legitimació activa i passiva; c) efectes.

Lliçó 29.- El control de l'aplicació del Dret comunitari pel Tribu-nal de Justícia (II). El re-curs per incompliment: a) legitimació activa i passiva; b) actes susceptibles d'ésser impugnats; c) exone-ració de la responsabili-tat per incom-pli-ment; d) efectes. El recurs per responsabilitat extracontractual: a) supòsits; b) legitima-ció activa i passiva; c) efectes.

Lliçó 30.- La qüestió prejudicial. Naturalesa. Normes susceptibles de reenviament prejudicial. Objecte del reenviament. Condicions que han de complir els òrgans jurisdiccionals per plantejar una qüestió prejudicial. Efectes.

VI. ELS FONAMENTS DE LA COMUNITAT EUROPEA.

Lliçó 31.- Caracterització general de les llibertats comunitàries. Enu-meració. Concepte

de lliure circulació comunitària. Principis i mètodes per a la realització de les llibertats comunitàries.

Lliçó 32.- La lliure circulació de mercaderies. Àmbit d'aplicació: productes que es beneficien de la lliure circulació de mercaderies. Contingut jurídic. Les excepcions a la lliure circulació de mercaderies.

Lliçó 33.- La lliure circulació de persones. Noció de lliure circula-ció de persones. Contingut jurídic. Les excepcions per raó d'ordre públic, salut i seguretat pública.

Lliçó 34.- La lliure circulació de treballadors. Àmbit d'aplicació: concepte de treballador i treball assala-riat. Contingut jurídic. L'exclusió dels llocs de treball a l'administra-ció pública.

Lliçó 35.- El dret d'esta-bliment. Concepte. Àmbit d'aplicació personal i material. Contingut jurídic. Les excepcions al dret d'establiment.

Lliçó 36.- La lliure prestació de serveis. Concepte i àmbi-t d'aplica-ció. Contingut jurídic. L'exclusió de les activitats que suposen un exercici de l'autoritat pública. Les excepcions a la lliure prestació de serveis.

Lliçó 37.- La lliure circulació de capitals. Concepte. Àmbit d'aplicació material i personal. Contingut juríd-ic.

Lliçó 38.- Les polítiques comunitàries. Aspectes ge-nerals: a) les políti-ques comunes previstes pels Tractats constituti-us; b) les polítiques coordina-des entre els Estats membres; c) polítiques adop-tades per les institucio-ns comunitàries. Especial referència a les polítiques contingudes en els fonaments del Tractat constitutiu de la C.E. i a la política econòmica i monetària.

Forma d'avaluació:

La qualificació final de cada alumne serà el resultat d'una ponderació conjunta de les activitats realitzades durant el curs i de la realització d'un examen final que serà oral. La qualificació resultant dels treballs sobre diferents aspectes relacionats amb l'assignatura i de l'assistència i l'aprofitament de les classes pràctiques complementarà positivament la nota de l'examen oral.

Bibliografia:

ABELLÁN, Victoria i VILÀ, Blanca (Dirs.): Lecciones de Derecho Comunitario Europeo, 3ra. ed., Ariel, Barcelona, 1998.
ABELLÁN, Victoria; PIÑOL, Joan Lluis i VILÀ, Blanca (Dirs.): Prácticas de Derecho Comunitario Europeo, Técnos, Madrid, 2003.
ANDRÉS SÁENZ DE SANTAMARÍA, M. P.; GONZÁLEZ VEGA, J. i FERNANDEZ PÉREZ, B.: Introducción al derecho de la Unión Europea, 2na. ed., Eurolex, Madrid, 1999.
BERNAD, Maximiliano; SALINAS, Sergio i TIRADO, Carmen: Instituciones y Derecho de la Unión Europea, Realizaciones, Informes y Ediciones Europa, Zaragoza, 2003.
BOULOUIS, Jean: Droit institutionnel de l'Union Européenne, Montchres-tien, 6na. ed.,

París, 1997.
CARTOU, Louis: L'Union Européenne, 3na. ed., Precis Dalloz, París, 2000.
CONSTANTINESCO, V.; JACQUE, J.P.; KOVAR, R. i SIMON, D. (Dirs.): Traité instituant la CEE. Commentaire article par article, Economica, París, 1992.
CONSTANTINESCO, V.; KOVAR, R. i SIMON, D. (Dirs.): Traité sur l'Union Européenne. Commentaire article par article, Economica, París, 1995.
GARCÍA DE ENTERRÍA, E.; GONZÁLEZ CAMPOS, J. i MUÑOZ MACHADO, S. (Dirs.): Tratado de Derecho Comunitario (Estudio sistemático desde el Dere-cho español), Toms I, II i III, Civitas, Madrid, 1986.
HUESA VINAIXA, Rosario (coord.): Instituciones de Derecho Comunitario, Tirant lo Blanch, Valencia, 2000.
LÓPEZ ESCUDERO, Manuel i MARTÍN Y PÉREZ DE NANCLARES, José: Derecho Comunitario Material, McGraw-Hill, Madrid, 2000.
ISAAC, Guy (versió espanyola per G.-L. Ramos Ruano): Manual de Derecho Comunitario General, 5na. ed. espanyola, Ariel, Barcelona, 2000.
LOUIS, Jean-Victor: El ordenamiento jurídico comunitario, 5na. ed., Comisión de las Comunidades Europeas, Colección Perspectivas Europeas, Oficina de Publicaciones de las Comunidades Europeas, Luxemburg, 1995.
MANGAS MARTÍN, Araceli: Derecho comunitario europeo y dere-cho español, 2na. ed., Técnos, Madrid, 1987.
MANGAS MARTÍN, Araceli: Tratado de la Unión Europea, Tratados constitutivos de las Comunidades Europeas y otros actos básicos de Derecho Comunitario, 10na. ed., Bibilioteca de textos legales, Técnos, Madrid, 2003.
MANGAS MARTÍN, Araceli i LIÑÁN NOGUERAS, Diego J.: Instituciones y derecho de la Unión Europea, 3ra. ed. Tecnos, Madrid, 2002.
MENGOZZI, Paolo (traducció per Javier Fernández Pons): Derecho Comunitario y de la Unión Europea, Técnos, Madrid, 2000.
RODRÍGUEZ IGLESIAS, Gil Carlos.; LIÑÁN NOGUERAS, Diego J. (Dirs.): El derecho comunitario europeo y su aplicación judicial, Cívitas, Madrid, 1993.
TRUYOL Y SERRA, Antonio: La integración europea. Análisis histórico-institucional con textos y documentos. I Génesis y desarrollo de la Comunidad Europea (1951-1979), Tecnos, Madrid, 1999.
VV.AA. Commentaire Megret. Le Droit de la Communauté Européenne, 16 volums, Editions de l'Université Libre de Bruxelles, Bruxelles.

Observacions: